

Unga utnyttjar socialen i bråk med föräldrar

Alltfler barn och ungdomar med utländsk bakgrund omhändertas av socialtjänsten. Men grunderna är ofta lösa. Forskning visar att socialtjänsten kan låta sig utnyttjas av ungdomar som vill slippa föräldrarnas förhållningsregler. Flera invandrarorganisationer bekräftar uppgifterna.

Många barn far illa i Sverige. Det råder i stort sett samstämmighet om att det är de sociala myndigheternas skyldighet att gripa in och omhänderta utsatta barn när ingen annan lösning finns.

Enligt socialtjänstlagen får barn omhändertas mot familjens vilja om de antingen vistas i en skadlig hemmiljö eller om de beter sig på ett sätt som är skadligt för dem själva. Några andra lagliga skäl för att tvångsomhänderta barn finns inte.

Men Masoud Kamali, fil dr i sociologi och författare till boken "Varken familjen eller samhället", har sett många exempel på att barn har omhändertagits utan att något av dessa skäl funnits.

Två typer av fall kan identifieras: Dels handlar det om mindre barn, upp till ungefär tio år. Där är det föräldrarnas ur svenskt perspektiv avvikande sätt att uppträda som enligt samstämmiga uppgifter provocerar socialtjänsten att omhänderta barnet.

-- I Rinkeby springer många barn ute på kvällarna. Svenskarna förstår inte att det finns många vuxna som har koll på dem och att föräldrarna hela tiden vet var barnen är, säger Rashid Abdi Mohammed på Somaliska riksförbundet.

I den andra typen av fall handlar det om äldre barn, ofta i yngre tonåren, som sägs manipulera systemet för att få leva som de tror att jämnåriga ungdomar med svensk bakgrund lever. Föräldrarna säger nej. Då vänder de sig till socialen och berättar de har blivit misshandlade hemma.

I de fall Rashid Abdi Mohammed har sett har det varit en grov överdrift.

-- Att skrika åt barn är normalt i Somalia. Man kanske drar dem i armen också. Speciellt tonåringar är mycket medvetna om att det är förbjudet att slå barn i Sverige.

Masoud Kamali menar att socialsekreterarna ser barnen som integrerade och genom dem försöker påverka familjen att acceptera svenska normer. Barnet hamnar i ett svenskt familjehem eller på en institution. I många fall ångrar de sig och vill komma hem.

Milinko Mijatovic, talesman för SIOS (Samarbetsorgan för invandrarorganisationer i Sverige), bekräftar bilden:

-- Myndigheterna vill rädda barnet och det ska vara en svensk räddning. De tar för lätt på de oskrivna regler som gäller inom familjekretsen. Trots de problem familjen har finns det ofta en social struktur eller en släktstruktur som man skulle kunna använda sig av.

Saied Tagavi på Iranska riksförbundet känner till ett par fall där barn med iransk bakgrund har omhändertagits utan att det har funnits skäl. Han tror att en av förklaringarna står att finna i personalsammansättningen inom socialtjänsten.

-- Där arbetar mest svenskar och mest kvinnor som har gått den gamla socionomutbildningen utan ett mångkulturellt perspektiv, säger Saied Tagavi.

Alamgir Hossain på Bangladeshs kulturförening bekräftar att även familjer med bangladeshisk bakgrund har drabbats. Han menar att skolan har en del av ansvaret:

-- Barn lär sig mycket om sina rättigheter i skolan. De lär sig att de kan ringa till polisen men de lär sig inget om familjens känsloliv. De lär sig inte att det är mamma och pappa som älskar dem, inte någon från socialtjänsten.

Barn har omhändertagits på felaktiga grunder förr i Sverige. Resandefolket, mer kända som tattarna, har under historiens lopp fråntagits många barn av skäl som liknar de som Masoud Kamali och invandrarorganisationerna pekar på.

Men hur stort är problemet idag? Har 10, 100 eller 1 000 barn med utländsk bakgrund omhändertagits på felaktiga grunder?

-- Minst 100, säger Masoud Kamali.

Socialstyrelsen tar upp problemet i en rapport (1998:5) och skriver att det är vanligt att ett omedelbart omhändertagande (se faktaruta) följs upp av frivillig vård eller ingen vård alls. Det kan tolkas som att det görs många omotiverade akuta ingripanden, skriver Socialstyrelsen.

Tvångsomhändertaganden av barn med utländsk bakgrund är vanligare i områden där det inte bor så många invandrare än i de så kallade invandrantäta områden, skriver Socialstyrelsen vidare. I rapporten påpekas att det kan vara en signal på att många omhändertaganden bottnar i bristande kulturkompetens hos socialtjänsten.

På Länsstyrelsen, som är tillsynsmyndighet för socialtjänsten, har man fått in ett antal klagomål från föräldrar som känner sig kränkta, berättar socialkonsultent Annastina Björk. Hon menar dock att socialtjänsten när det gäller svåra ärenden anstränger sig för att ta hjälp av personal med kunskap om den aktuella kulturen.

-- Men därmed inte sagt att det görs i alla ärenden. Och eftersom invandrarorganisationerna uppenbarligen har uppfattningen att det här är ett stort problem så borde det kartläggas, säger hon.

Många föräldrar med utländsk bakgrund är idag medvetna om risken för att deras barn ska tas ifrån dem. Enligt Masoud Kamali ger det barnen ett farligt övertag.

-- Se hur många invandrartjejer som är ute på stan på kvällarna, hårt sminkade. Både de och deras föräldrar vet att om föräldrarna säger emot kan tjejerna omhändertas. Och så klagar polisen över att invandrarföräldrar inte håller reda på vad deras barn gör.

"Jag har ingen makt"

Fatimas dotter Safia är tolv år och sonen Rashid är nio. En dag gick de ut för att leka efter skolan och kom inte tillbaka. På kvällen ringde en socialsekreterare och sade att barnen var omhändertagna. Det är fem veckor sedan nu och barnen är fortfarande borta.

-- De är jättefina barn, säger Fatima.

Några undulater kvittrar i en bur i familjens mörka lägenhet i centrum av en småstad i Sverige. Fatima är liten men kraftfull; hon talar med stark brytning och lika starkt eftertryck.

Enligt socialtjänstens utredning anklagar Safia och Rashid sin mamma för att misshandla dem och deras tre yngre halvsyskon. Barnen ska också ha sagt att mamman lämnar dem ensamma över natten och att hon tvingar Safia att sköta hushållet. Inga vittnen finns men däremot ett läkarintyg på att Safia har haft ett misstänkt blåmärke.

Fatima nekar till allt.

-- Hur skulle jag kunna slå mina barn? Jag älskar dem och de älskar mig.

Socialtjänsten skriver i sin utredning att Safia och Rashid har fått förtroende för sin svensklärare och berättat för henne om misshandeln. Svenskläraren har sedan anmält denna till socialtjänsten.

Men Fatima menar att svenskläraren, styrd av fördomar mot islam, har manipulerat barnen för att få dem att ta avstånd från sin familj.

-- Hon har inte lärt barnen svenska, hon har sagt dumma saker till dem. Som att här i Sverige har barn rätt att vara ute med sina kompisar hela natten. Det är inte sant; det gör man kanske när man är 20 år men inte när man är tolv, säger Fatima.

Tiden innan Safia och Rashid försvann hade Safia många olika svenska kompisar som hon var ute med. Fatima visste inte alltid vilka de var, men hon säger att det inte ledde till något bråk med flickan.

Fatima får stöd och hjälp av Ibrahim, som är pappa till de tre små barnen men inte till Safia och Rashid. Han säger:

-- Svenskläraren har sagt till barnen att den muslimska traditionen säger att man ska slå barnen.

Fatima berättar att barnen är duktiga i skolan, vilket bekräftas av socialens utredning. Men Fatima tror att också detta faktum är ett skäl till att barnen har tagits ifrån henne.

-- Myndigheterna vill inte att invandrabarn ska vara duktiga och växa upp för att få makt i Sverige. De vill att de ska röka, tappa självförtroendet och bli kriminella.

Fatima säger att hon tror att det finns ytterligare ett skäl till socialtjänstens avoga inställning till henne. För att ge sina tre småsyskon möjlighet till uppehållstillstånd i Sverige har hon ljugit för invandrarverket och sagt att även de var hennes barn. Det uppdagades genom blodprov.

-- Jag började fel. Jag tänkte att jag skulle hjälpa mina syskon men det blev bara problem, säger hon.

Särskilt kränkande för Fatima och Ibrahim är att barnen nu bor hemma hos just den svensklärare som enligt dem orsakat katastrofen. Socialsekreterarna skriver i sin utredning att de först var tveksamma till den lösningen med tanke på mammans negativa inställning till svenskläraren men att ingen annan familj i staden kunde ta emot barnen.

I socialens utredning står att Fatima "visat varken ilska eller sorg över det som inträffat". Hon är mycket samlad också under intervjun, tills hon får frågan om hur hon mår. Då brister hon i gråt.

-- Jag har ingen makt; de har makt. De behandlar mig som ett *animal* men jag är en människa!

Anm: Namnen i artikeln är fingerade

Metrofakta/Omhändertaganden av barn

- Omhändertaganden av barn regleras i socialtjänstlagen. Enligt denna krävs en dom i länsrätten om ett barn ska omhändertas mot familjens vilja (Lagen om vård av unga, LVU).
- I ett akut läge kan socialtjänsten tvångsomhänderta ett barn utan att beslutet godkänns av länsrätt. Det kallas för omedelbart omhändertagande. Efter fem veckor krävs dock domstolsbeslut.
- Mellan 1991 och 1995 mer än fördubblades antalet omedelbara omhändertaganden av barn födda utomlands. Ingenting tyder på att ökningen skulle ha trappats ned sedan dess.

Tabell/Omhändertagna ungdomar

Antal omhändertagna ungdomar (13-17 år) 1995. Statistiken omfattar både frivilliga omhändertaganden och tvångsomhändertaganden.

Födelseland	Antal	Procent av ungdomarna i resp grupp som omhändertogs
Finland	500	3 %
Turkiet	52	2,6 %
Iran	131	2,6 %
Nordafrika	41	3,9 %
Övriga Afrika	248	6,9 %
Sydamerika	152	2,4 %
Sverige	2 878	0,75 %

(Källa: SoS-rapport 1998:5)